

Hanstholm Vildtreservat

Mellem Klitmøller og Hanstholm ligger et fredet klithedelandskab på næsten 40 kvadratkilometer, skabt af hav, blæst og sand i forening.

I reservatet yngler over 30 forskellige fuglearter, heriblandt tinksmed, rørhøg, mosehornugle og trane. Under efterårstrækket raster store flokke af gæs, og om vinteren ses i søerne flokke af blandt andet troldand, hvinand og skalle-sluger. Odderen har fundet et fristed ved reservatets søer, og der er en stor bestand af kronryd og rådyr. Efter 200 års fravær i Danmark bliver den første ulv i 2012 observeret her. Vildtreservatet er lukket for færdsel i yngletiden. Den centrale del med de mange søer er dog lukket hele året.

Hanstholm

Hanstholm Fyr blev opført i 1843. Fyret havde på det tidspunkt det stærkeste fyrlys i verden. På Hanstholm Fyr arbejdes der med temaer som kunst, natur og mennesker. Der er adgang til fyret mod beskednen betaling.

Batteri Hanstholm er Nordeuropas største forsvarsanlæg fra anden verdenskrig. Batteriet var et led i Atlantvolden, som den tyske besættelsesmagt lod opføre for at forhindre de allierede i at landsætte tropper. Batteriet rummede blandt andet 4 kanoner af kaliber 38 cm, som havde en rækkevidde på 55 km. Sammen med et søsterbatteri ved Kristianssand i Norge, var kanonerne næsten i stand til at dække indsejlingen til Skagerrak. Til hver af kanonerne hørte en bunker, som foruden tekniske faciliteter og ammunition rummede beboelse for de 100 mand, der skulle til for at bemane kanonen. Museumscenter Hanstholm, der er landets største bunkermuseum, er indrettet i en 3000 m² stor bunker fra 2. verdenskrig. Foruden mange spændende udstillinger i bunkeren er flere af rummene ført tilbage til deres oprindelige udseende, så man kan se, hvordan soldaterne levede. Bunkermusset er beliggende midt i et omfattende frilandsmuseum på ca. 100.000 m².

Allerede i 1917 blev det vedtaget at bygge havn ved Hanstholm, men af politiske grunde var projektet flere gange tæt på at blive skrinlagt, og der kom til at gå mere end 50 år, før havnen stod færdig. Hanstholm Havn er i dag Danmarks største fiskerihavn for konsumfisk.

Besøgscenter Østerild

I Østerild Klitplantage findes Danmarks nationale testcenter for store vindmøller. Her skal op til 250 meter høje forsøgs møller afprøves. Testcentret skal bidrage til, at Danmark kan fastholde sin førerposition inden for udvikling af ny vindmølle teknologi.

I tilknytning til testcentret ligger Besøgscenter Østerild, der foruden at fortælle om testcentrets tilblivelse, om vindmøller og testaktiviteter også fortæller om arbejdet med at genoprette naturen i forbindelse med opførelsen af testcentret og den efterfølgende naturovervågning.

Bulbjerg

Bulbjerg er den nordlige pynt af en kalkknote, der har været en ø i stenalderhavet. Den 47 meter høje limstensklint er vestdanmarks eneste fuglefjeld og rummer en stor ynglebestand af rider, en nordatlantisk mågeart. 100 m fra kysten ses endnu rester af Skarreklit, en 18 m høj klippe af kalk og flint, som knækkede over i en storm i 1978.

Bulbjerg indgik i det tyske forsvarsanlæg Vestvolden under anden verdenskrig. I den bunker, som ligger yderst på klinten, er der indrettet en lille udstilling, som i tekst og billeder fortæller om de tyske anlæg, samt om områdets kulturelle og naturmæssige forhold.

Lild Strand

Få km vest for Bulbjerg ligger fiskerlejet Lild Strand, og mod øst skimtes Thorupstrand, som er det eneste sted på vestkysten, hvor der endnu i større omfang drives erhvervsfiskeri med både fra åben strand.

Velkommen til Vestkyststien Agger-Bulbjerg

Vestkyststien Agger-Bulbjerg er en vandre- og cykelrute på ca. 80 km. Cykelruten, som er del af National Cykelrute 1, fortsætter sydpå til grænsen og nordpå til Skagen. Cykelruten følger skovveje, mindre offentlige veje og cykelstier. Vandreren, som på store stræk følger den gamle redningsvej, er her identisk med den internationale vandrerrute North Sea Trail. Ruterne kan benyttes i deres fulde længde eller etapevis.

Vandrerruten er afmærket med træpæle med redningsbåden som logo. Cykelruten er afmærket med blå-hvide metalskilte med nummeret 1.

Overnatning. Der er overnatningsmulighed på en række lejrpladser. Små lejrpladser, der er beregnet for enkeltpersoner, familier og smågrupper, kan ikke bookes. Organisationer og større grupper kan booke de store lejrpladser og har derved fortrinsret til disse. Se www.udinaturen.dk for detaljer om de enkelte lejrpladser. Med hensyn til andre overnatningsmuligheder henvises til turistkontorerne i Thisted, Hurup, Vorupør og Hanstholm.

Vandrerruten. Vandrerruten passerer områder med særlige adgangsbegrænsninger. Dette gælder for vildtreservaterne Agger Tange og Hanstholm Vildtreservat samt for fuglebeskyttelsesområderne på Lyngby Klithede, Stenbjerg Klithede og Ålvand Klithede. Disse områder er af hensyn til fuglenes yngletid lukket for almindelig færdsel i perioden 1. april – 15. juli. I vildtreservaterne er der desuden områder, hvor færdselsforbuddet gælder året rundt. I alle tilfælde er de pågældende arealer markeret ved skiltning. Adgangsbegrænsningerne berører ikke retten til at færdes på Vestkyststien året rundt.

Cykelruten. I tilknytning til cykelruten Vestkyststruten, findes en række lokale cykelruter. Disse cykelruter er afmærket med metalskilte. Se www.udinaturen.dk for yderligere information.

Handicapegnethed. Ved alle de beskrevne seværdigheder er der parkeringsmuligheder, og ved mange af dem vil det være muligt at færdes med kørestol. Der henvises i øvrigt til lokale foldere for oplysning om P-pladser og handicapegnethed.

● Vestkyststien Agger-Bulbjerg

Miljø- og Fødevarerministeriet
Naturstyrelsen

www.naturstyrelsen.dk
Tlf. 72 54 30 00

Miljø- og Fødevarerministeriet
Naturstyrelsen

Vestkyststien Agger-Bulbjerg

Landskab og sandflugt

Da stenalderhavet for 6.000 år siden havde sin største udbredelse, lå kysten fra Agger til Klitmøller 5-10 km øst for den nuværende kyst, og det nordlige Thy var delt op i øer. Landet har siden hævet sig, og når vi i dag går på redningsvejen, så går vi på stenalderhavets bund. Mange steder ser man de gamle kyst-skrænter. Ved Hanstholm og Bulbjerg er de særligt markante.

Landhævningen bragte en masse sand frem i dagens lys. Det samme gjorde havets virksomhed, og det førte til dannelsen af havklitter langs kysten og en ødelæggende sandflugt ind i landet.

Sandflugten forværredes betydeligt ved, at man lod får og kreaturer græsse frit i klitten, samt ved at man høstede klittens vegetation til foder. Sandet blæste ind og lagde markerne øde, og mange gårde og hele landsbyer måtte forlades. Først i starten af 1800-tallet lykkedes det at begrænse sandflugten, dels ved strenge restriktioner mod græsning og borttagning af plantevæksten, dels ved at man plantede hjælme og dæmpede vindbrud med afhugget lyng.

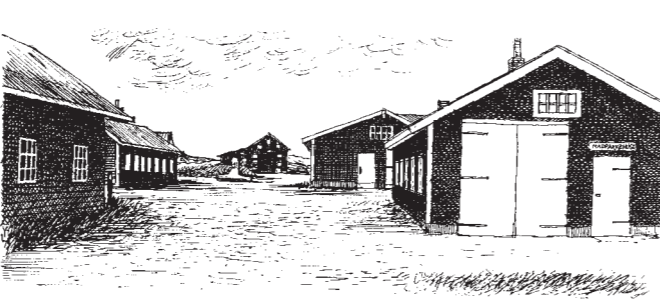
Klitplantagerne

De første forsøg med træplantning blev gjort omkring 1820, men med ringe held. Bedre gik det midt i århundredet, hvor det lykkedes at finde nogle af de træarter, som kunne trives under de barske forhold. Frem til omkring 1930 opkøbte og tilplantede Statens Klitvæsen tusindvis af hektarer med især bjerg-fyr, østrigsk fyr og hvidgran. I dag domineres klitplantagerne af sitkagran, ædelgran og skovfyr, men også eg, bøg og andre løvtræarter dækker stadig større arealer.

Agger Tange

Frem til stormfloden i 1825 udgjorde sandtangen mellem Bovbjerg (20 km syd for Thyborøn Kanal) i syd og Lodbjerg i nord eet sammenhængende værn mod Vesterhavet. Men havet brød igennem og dannede Agger Kanal, som ved en senere stormflod i 1862 blev afløst af Thyborøn Kanal. Siden har denne kanal været Limfjordens port mod vest. Siden slutningen af forrige århundrede er tangerne løbende blevet sikret mod Vesterhavet af en næsten ubrudt række

af høfder, som strækker sig fra Bovbjerg til Agger. De sorte huse i Agger er et tavst vidnesbyrd om dette arbejde. Her støbtes betonelementer til kystsikrin-gen, og herfra blev de transporteret på skinner til høfderne.

På Toftevej i Agger ligger et fredet fiskerhus. Museet har indrettet en udstilling i bygningens aneks.

Lavvandede områder, de store lagunesøer og vaderne på tangens østside giver tilsammen gode yngle- og fødesøgningsmuligheder for mange arter af vandfugle. Knopsvane, gravand, gråand, spidsand og blishøne, strandskade, vibe og rødben er blandt de mest almindelige ynglefugle. Tangen er desuden en vigtig rasteplass for mange fuglearter på forårs- og efterårstræk. Området har status som internationalt fuglebeskyttelsesområde.

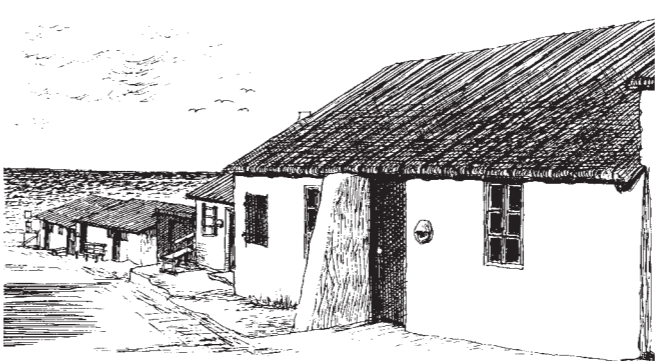

kystklint, som er op til 10 m høj og består af moræneler, som er overlejret af flyvesand. Mellem ler og sand findes tørvelag, som stammer fra overføgne moser. I bunden af klinten ses en opskudt flage af det mørke glimmerler, som er en havaflejring, og derfor indeholder en mængde fossiler som små snegle, muslinger og søpindsvin. Kysten nedbrydes til stadighed, og det sker, at der dukker oldsager frem af klinten. Sammen med grupper af gravhøje lige inden for havklitten, fortæller de om de mennesker, som levede her i sten- og bronzealderen.

Stenbjerg Landingsplads

I Stenbjerg er erhvervsfiskeriet fra åben strand for længst ophørt, men der drives stadig fritidsfiskeri, og det unikke miljø omkring landingspladsen er bevaret med redningsstationen, spilhuset og de små hvide redskabshuse med døre og vinduer i stærke farver.

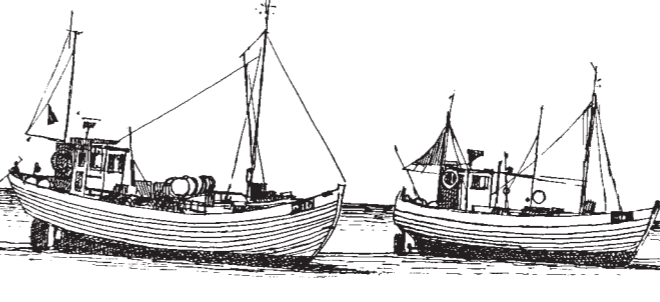
Redningsvæsnet blev oprettet i 1852, og frem til 1930-erne blev der op-ført redningsstationer med korte mellemrum hele vejen langs vestkysten. Redningsstationen i Stenbjerg er fra 1934. Den rummer et lille museum, som fortæller om fiskerlejets historie og redningsstationens funktion frem til 1972, hvor den blev nedlagt. Den 2. weekend i juli afholdes Stenbjergdagene, hvor der er musik og underholdning, og hvor der dækkes op med alle havets specialiteter.

Nr. Vorupør

Nr. Vorupør er et af de få steder, hvor der stadig fiskes med kuttere direkte fra åben strand. Engang var der 27 hjemmehørende både, nu er der kun to tilbage. Læmolen, som er bygget i 1908, beskytter landingspladsen, men samtidig øver den tiltrækning på lystfiskere eller folk, som bare har lyst til at opleve havet på nært hold.

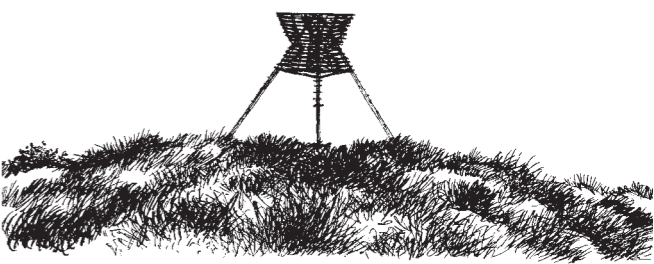
Nr. Vorupør huser landsdelens største sommerhusområder, og det sætter sit præg på byen, som udover mange butikker og spisesteder rummer Nord-sø Akvariet og Vorupør Museum, som er indrettet i et tidligere bådebyggeri. I Nr. Vorupør er landets første havbad anlagt, der gør det muligt at bade i Vesterhavet uden at skulle bekymre sig om høje bølger, understrøm og hestehuller.

Bøgsted Rende

Ved Bøgsted Rende mellem Vorupør og Vangså når plantagen næsten helt ud til foden af havklitten. Det lille vandløb skærer sig ned i underlaget og danner sammen med de vældige klitformationer et dramatisk landskab. Langs med renden går man under 100-årige, men kun få meter høje ege, ædelgraner og sitkagraner.

Som pejlemærker for søfarten blev der i 1884-85 opført et system af sømærker - de såkaldte båker - langs kysten. Alle båkerne havde forskelligt udseende, således at den søfarende kunne bestemme sin position. En af de nu fredede båker står her ved Bøgsted Rende.

Klitmøller

Klitmøller udtales med tryk på møller, og det er da også møllerne, der har givet stedet navn. Tidligere lå der 4-5 møller langs den å, som løber fra Vandet Sø ud i Vesterhavet. I dag er stedet mere kendt som en del af Cold Hawaii – surfernes paradís, en af Europas bedste lokaliteter til windsurfing. Klitmøller var igennem århundreder et rigt sam-fund, hvis økonomiske og handelsmæssige betydning langt oversteg Thisteds. Velstanden stammede fra skudehandel i Norge, hvortil man eksporterede korn og fødevarer, mens returlasten udgjorde blandt andet tøm-mer og heste. Klitmøllers glansperiode varede indtil havet i 1825 gennembrød Agger - Harboøretangen. Dermed blev der skabt helt anderledes gunstige besej-lingsforhold for Limfjordens købstæder, og Thisted voksede på Klitmøllers bekostning.

De følgende 150 år var det fiskeriet, som var stedets førende erhverv. De mange redskabshuse vidner herom. Denne epoke varede indtil Hanst-holm Havn blev indviet i 1967, og hele fiskerflåden flyttede dertil. I dag er turismen byens bærende erhverv. Derfor er der gode indkøbsforhold og - i sæsonen - adskillige spisesteder.

Vandet og Nors søer

De to store søer er begge blandt de reneste i landet. De er begge karstsøer, dvs. næringsfattige søer på kalkbund, som har vandtilstrømning gennem sprækker i kalken. De er over 20 meter dybe, og er tidligere havbugter, som blev afsnøret ved landhævningen siden ældre stenalder.

Både ved Vandet Sø og ved Nors Sø er der gode badesteder. Der kan købes dagkort til fiskeri fra bredden i dele af såvel Vandet Sø som Nors Sø. Henvendelse til Naturstyrelsen Thy eller turistkontorerne.

